

GUTENBERG

Finska Typografförbundets organ

N:o 55 (19)

Suomen Kirjaltajaliiton äänenkannattaja

Oktober 1 Lokakuu	Prenumerationspris — Tilaushinta Helt år — Koko vuosikerta 5 m. Halft år — Puoli vuosi 3 „ Postportot inber. — Postimaksu siihen luettuna. Lösnummer — Irtonaisnumero à 30 p.	Ansvarig redaktör: Vastaava toimittaja: O. A. Nyman Adr.: Gräsviksg. 10. Osote: Ruoholahdenk. 10.	Annonspris — Ilmoitushinta Per petitråd } 25 p. Petiitti-riviltä }	8:de årgången 1900 8:s vuosikerta
-------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------

Finska Typografförbundet. Suomen Kirjaltajaliitto.

Tiedonantoja Liittohallitukselta.

Pietarsaaren Kirjaltajayhdistys on hyväksytty osastoksi Liittoon.

Asiamieheksi on Kristiinan osastossa valittu hra *Emil Westertlund*, osote: Kristinestads Tidningin kirjapaino.

Tämän numeron mukana jaetaan kaikille jäsenille Suomen kirjaltajaliiton 1:sen yleisen kokouksen pöytäkirja.

Pöytäkirjaa saapi myös tilata à 75 p. kpl., postimaksut siihen luettuna. Tilaukset ovat lähetettävät osotteella: K. J. Mandelin, Tarkkampu-katu 7, Helsinki.

Liittohallitus.

Förbundsstyrelsens meddelanden.

Jakobstads Typografförening är godkänd till afdelning i Förbundet.

Till ombud har utsetts i Kristinestads afdelning hr *Emil Westertlund*, adr.: Kristinestads Tidnings tryckeri.

Med detta nummer utdelas till samtliga medlemmar Protokoll öfver Finska Typografförbundets första förbundsmötes förhandlingar.

Protokollet finnes äfven till salu à 75 p. pr exemplar, postportot inberäknadt. Rekvisitioner torde insändas under adress: K. J. Mandelin, Skarpskyttegatan 7, Helsingfors.

Förbundsstyrelsen.

Ilmoitettuja jäseniä. Anmälda medlemmar.

Viipurin osastosta: — *Från Viborgs afdelning*: Wäänänen, Ivar Imanuel, l., s., 19/10 79.

Helsingin osastosta: — *Från Helsingfors afdelning*: Holmström, Gustav, l., s., 7/10 46. — Lundgrén, Gideon, l., s., 17/10 78.

Yhtyeitä jäseniä. Inträdande medlemmar.

Helsingin osastosta: — *Från Helsingfors afdelning*: 1307. Holm, Johan Edvin. — 1308. Kajander, Gustaf Herman. — 1309. Lindfors, Johan Waldemar.

Viipurin osastosta: — *Från Viborgs afdelning*: 1310. Budén, Karl Viktor.

Waasan osastosta: — *Från Wasa afdelning*: 1311. Widerberg, Oskar Rudolf.

Muuttaneita jäseniä. Aflyttade medlemmar.

330. Silvendoinen, E., Kuopiosta Helsinkiin, från Kuopio till Helsingfors. — 335. Kinnunen, P., Tampereelta Helsinkiin, från Tammerfors till Helsingfors. — 857. Johansson, E., Helsingistä ulkomaalle, från Helsingfors till utlandet. — I. Ahlroos, F. F. W., Kristinasta ulkomaalle, från Kristinestad till utlandet.

Eronneita jäseniä. Utgående medlemmar.

53. Thunberg, F. O., omasta pyynnöstä, på egen begäran. — 1039. Johansson, Y., eronnut ammatista, upphört med yrket. — 43. Abrahamsson, V., omasta pyynnöstä, på egen begäran.

Bref från Frankrike.

(Korresp. till Gutenberg.)

I.

Paris, i september.

Som känt är Paris världens hufvudstad och medelpunkt, och det isynnerhet nu under världsutställningen. För att öfvertyga sig om detta, behöfver man endast göra en spatsertur på Champs-Élysées eller les Grands Boulevards. Där är verkligt ett kosmopolitiskt virrvarr som man ej kan föreställa sig utan att ha sett detta. Människor i alla möjliga kostymer och af alla raser och färger: från den hvithyade och eleganta parisiskan ända till den kolsvarta negern. Parisarne kalla med skäl sitt Eiffel-torn »le nouveau tour Babel», ty det finnes väl knapt ett språk, som icke skulle vara där representeradt. Men inte är det min mening att berätta om denna miljonstad, ty nog är den tillräckligt beskrifven i alla världens tidningar. Jag inskränker mig därför till att berätta endast om saker, som möjligen kunna intressera typografer.

Världsutställningen har naturligtvis lockat hit utom miljoner andra besökare äfven sådana, som ha för afsikt att stanna här en tid för att arbeta. Så har också tilloppet af typografer varit ovanligt stort både från landsorten och isynnerhet från utlandet. En följd däraf var, att de konditionslösa antal inom kort uppging till tusenden. Visserligen fanns det i följd af utställningen mera arbete än vanligt, men ändock ej tillräckligt för en så enorm mängd, hvarför de flesta ha fått lof att vända tillbaka. Jag hade min kondition redan på förhand, för hvilket jag har att tacka mina franska vänner i Berlin.

Det är ganska intressant att göra en liten jämförelse mellan franska och tyska tryckerier, och utfaller den afgjordt till de senares fördel. När man nämligen har arbetat en längre tid i Tysklands tryckerier, i hvilka renligheten och ordningen är mönstergill, och sedan kommer i franska tryckerier, så nog märker man en stor skilnad. Renligheten är i de flesta franska tryckerier under all kritik och hvad ordningen beträffar, så är den ej bättre. Jag dömer efter det tryckeri, i hvilket jag är anställd, ty detsamma är ett af Paris förnämsta med omkring 200 sättare, flere sättmaskiner m. m.; men har jag dessutom besökt flere andra tryckerier, i hvilka förhållandet är precis detsamma. Naturligtvis finnes det dock några undantag, såsom de stora tidningarnas tryckerier. Af dem vill jag nämna endast »Le Matin», hvilken använder sina sättare som reklam. Tidningens praktfulla sätterisal är nämligen vid ett af de stora boulevarderna och är den inrättad i botenvåningen med stora fönster. Här arbeta sättarene i sina hvita blusar natten igenom, begapade af den förbigående boulevardpubliken.

När man inträder i ett franskt tryckeri, tror man sig först vara i ett prästkollegium, ty nästan alla sättare ha långa svarta blusar, bland hvilka dock några hvita också framsticka. Vidare anmärkningsvärdt är det stora antal sätтарыnnor, också i svarta blusar. Det finnes till och med tryckerier, i hvilka sätтарыnnornas antal är större än sätтарыnes. Häremot vore ju ingenting att anmärka ifall de skulle vara af-

lösnande efter tariffen, men sådant är beklagligtvis fallet ej i de flesta tryckerier. Under sådana förhållanden har franska förbundet i sätтарыnnefrågan ytterst svårlöst problemat att lösa.

Jag skall här redogöra för några hufvudpunkter, som skilja arbetssättet i franska och tyska tryckerier (de finska äro inrättade enligt de tyska). Första öfverraskningen är vinkelhaken, i det hvarje sättare måste själf köpa sig en sådan. När man sedan instuderat den franska kasten, och satt något, kommer turen till korrigeringen (naturligtvis med ålen). Men nu komma några franska kolleger och se mycket nyfiket på det där underliga fingret; ålen är nämligen en alldeles okänd sak i Frankrike, man korrigerar endast med pincetten. Stilhöjden räknas efter punkter, namnen nonpareille, petit, korpus, cicero etc. äro obekanta. En cicero t. ex. heter »danze pointz», »seize pointz», två-cicero »vingt-quatre» eller »deux dauze» o. s. v. I början är det nog en olägenhet, när man t. ex. behöfver en 6-cicero stil, måste man först räkna ut att den har 72 punkter. — När man får en tabell att sätta, frågar man naturligtvis hvar messingslinjerna äro, men svaret blir nog förbluffande: det finnes inte alls sådana. Linjerna, mellanslagen m. m. måste man göra själf i en därtill afsedd maskin, färdiga linjer på system finnas icke.

Apropos de svarta blusarna vill jag omnämna några för en utlänning rätt egendomliga seder. Den franske sättaren har vanligen två blusar: den ena använder han i tryckeriet, den andra, som är renare, under färden från och till hemmet. Det finnes till och med sättare, hvilka aldrig använda något annat öfverplagg, och således får man ofta se om söndagarne på Paris' gator dessa hedervärde gubbar iklädda sina rena blusar. Tänk om Helsingfors sätтарыne skulle göra på samma sätt på Espis! jag tror sannerligen de skulle vända upp och ned hela staden.

Nu några ord om språket. När jag i mars kom hit, trodde jag mig komma någorlunda tillrätta med franskan, ty jag hade haft tillfälle att lära mig det i Berlin med franska kamrater. Men i Paris hade jag i början mycket svårt att förstå folk, ty parisarne tala med en svindlande hastighet, från hvilket man ofta inte kan urskilja ett ord. Och sedan pariser-dialekten eller »argot». Alexandre Dumas har engång sagt: »Il ne faut pas confondre la langue française avec notre langue parisienne» (man skall inte förväxla franska språket med vårt parisiska språk) och han har nog rätt. Isynnerhet i tryckerierna hör man ofta ord och uttryck, som man förgäfvets söker i alla världens ordböcker och lexikon. I Berlin var det ej synnerligen svårt att förstå berliner-dialekten, ty den skiljer sig från den riktiga tyskan endast genom att nästan alla g uttalas som j, s som t, o. s. v.; som prof vill jag endast anföra följande praktbit: »eene jut jebratene Jans is eene jute Jabe Jottes» och »wat is'n det für een Anatsch». Pariser-dialekten däremot innehåller en hel mängd ord, som icke alls finnas i riktiga franskan. En utlänning svär nog i alla dessa dialekter och önskar dem i sitt stilla sinne dit hvar pepparn växer. I tryckeriet kunde jag i början mycket väl skilja en parisare från en annan fransman, den senare förstod jag mycket bra, den förre kunde däremot »kavera»

i tim-tal utan att jag förstod däraf ett enda ord. Naturligtvis blir man till sist äfven van med det och så har jag också öfvervunnit de värsta svårigheterna.

*

Den 24 juni anordnade franska förbundet (Fédération française des Travailleurs du Livre) en enkel festlighet i anledning af Gutenbergs 500-åriga födelsedag. Utom musik och sång bjöd programmet också på ett intressant föredrag om Gutenberg och hans gärning af den kände akademikern Anatole France (bekant äfven i Finland för sitt vackra förord i boken „Pour la Finlande“).

*

Här har hela sommaren varit en rent af infernalisk hetta, som föranledde hvarje dag flere dödsfall i följd af solsting. Och för en stakars syndare, som vi nästan alla äro, var det nog en försmak af hvad som komma skall i en mystisk ort som på franska heter l'eufer. För en nordbo var det nästan omöjligt att arbeta och fransmännen tyckes hafva det lika svårt. Ifall det inte skulle ha funnits sättarinnor tillstädes, skulle man nog ha klädd sig i „kejsarens nya kläder“; i alla fall hade man på sig endast det allra nödvändigaste. Jag märkte några sättare, hvilka rörde sig mycket försiktigt i sina blusar. Då det förekom mig misstänkligt, gick jag till en af dem för att underrätta mig om rätta förhållandet, och hvad såg jag? — — mannen var splitternaken! Men jag märker att jag har redan skrivit tillräckligt för den här gången, således *au revoir!*

Hj. H.

Från Allmänna Nederländska Typografförbundets

redogörelse till Intern. Sekretariatet framgår, att från början af 1894 förbundet fortfarande sträfvat att genom löneförhöjning och förkortad arbetstid söka förbättra de holländska typografernas dåliga läge, men tyvärr hafva alla dessa sträfvanden blifvit förföljda af otur och det på grund af, att i Holland jämte det Allmänna Nederländska Typografförbundet och dess afdelningar, finnas en hel mängd s. k. „kristliga“ boktryckeriföreningar, hos hvilka ordet „kristlig“ tjänar blott som skylt, medan anhängarna af dessa lokalorganisationer i verkligheten ej äro annat än organiserade sträjkbrytare. Alla af förbundet hittills gjorda försök att i gemenskap med dessa „kristligt“

organiserade, förbättra typografernas ställning, hafva af dessa hvarje gång med jubel hälsats och med eldig ifver arbetades det därvid; men så snart det gälde att försvara fordringarna, då visade sig dessa „kristliga“ kreaturen i sitt rätta ljus, i det de genast såsom förrädare och sträjkbrytare vände sina ärliga kolleger ryggen.

Öfver orsakerna och förloppet af den sista lönerörelsen skola vi här meddela i korthet följande: I september 1899 steg antalet konditionslösa till närmare 100 man, ett mycket abnormt förhållande för Amsterdam, medan det samtidigt konstaterades, att nästan i samtliga boktryckerier fortfarande arbetades på öfvertid. Denna omständighet föranlät den sedan längre tid bestående typografernas tariffkommission att träda i underhandling med principalerna angående följande fordringar: öfvertidarbets reducerande för att sysselsätta ett större antal kolleger; timmelönens höjande årligen med en cent. Den första fordringen blef beviljad, men visade det sig dock i praktiken, att sätterilokalerna redan voro till den grad öfverfyllda, att det ej kunde vara tal om antagandet af flera kolleger, hvarmed detta medgifvande blef illusoriskt. Den andra fordringen blef till en början helt enkelt afslagen, men senare förstod sig principalerna dock att under vissa betingelser delvis bevilja denna fordring; sättet och arten, huru dessa fordringar kommo till utförande, bevisade dock, att i verkligheten blott ca 50 man af 1,800 kolleger vunno något däraf. En till principalerna riktad protest blef resultatlös. Dessa erfarenheter och principalernas afsiående från sina ord förbittrade till den grad typograferna, att vid allmänna typografsammanträdet tariffkommissionen fick i uppdrag att utarbete ett nytt förslag till tariff, förelägga den principalerna och träda i nya underhandlingar med dem; samtidigt beslöts alla veckor aflägga en timmelön i en speciel motståndskassa. Återigen vid detta tillfälle framträdde de „kristliga“ jesuitiska karaktär, i det dessa bulvaner samtidigt ställde sig till principalernas förfogande. Å sin sida beslöto principalerna genast att på det bestämdaste undertrycka typografernas fordringar och förbundo sig ömsesidigt med konventionel penningepikt af 3,000 gulden att ej godkänna hvilken som helst af typografernas fordringar, samt ej träda i några underhandlingar och vid en förefallande arbetsinställelse vara ömsesidigt behjälpliga med utförandet af arbeten. Typografernas förslag till tariff innehöll hufvudsakligast följande fordringar: 9 timmars arbetsdag. För *sättare*: Minimum för viss aflöning fl. 12:50, för de, hvilka redan innehade denna lön, en förhöjning af 50 cent i veckan ända

tills maximum af 14 gulden. För öfvertidsarbete: första timmen 50%, de öfriga 100% tillägg. Vid permanent nattarbete (tidningar) sex nätter i veckan, natten mot måndagen utslutes arbetstiden för natten 7 timmar; minimum för viss lön 14 gulden. *Maskinsättare*: 9 timmars arbetstid; minimum för viss lön 15 gulden; som utöfvare skola blott utlärdas sättare anställas. *Maskinmästare*: Första året efter lärotiden 10 guld. pr vecka, det andra 11, det tredje 12, det fjärde 13, det femte 14 gulden. *Handpresstryckare*: Det första året 7 guld. med årlig stegring af en gulden tills minimum af 10 gulden*).

Detta tarifförslag förelades principalerna i förväntan att desamma dock skulle vara beredda till underhandlingar. Samtidigt försöktes allt, att få de „kristliga“ kollegerna till gemensam anslutning. De sistnämnda funno tarifförslagen för högtagna (!), medan tariffkommissionens alla försök att få till stånd gemensamma underhandlingar af principalerna helt enkelt afslagos. Efter flere månaders långa resultatlösa bemödanden från tariffkommissionens sida att få fredligt afsluta rörelsen, brast slutligen typografernas tålmod, och den 23 april förelades principalerna en tid af två dagar för underhandlingarnas upptagande. Principalerna vägrade hårdnackadt hvarje underhandling och så följde den 27 april i omkring 10 tryckerier arbetsinställelse, hvilken dock inom några dagar utbreddes sig öfver nästan samtliga tryckerier. Mot all förväntan blefvo de „kristliga“ kollegerna vid sina platser eller ock besatte de under skydd af polis de öfverlämnade platserna; men också mellan de öfriga kollegerna härskade ej den nödiga enigheten och uthålligheten; i det redan under den andra veckan af arbetsinställelsen en betydlig del af dem afskilde sig.

För att förhindra en allmän flykt från fanan och rädda, hvad som rädda kundes, beslöts nu arbetets återupptagande, och det lyckades så till vida, att största delen af kollegerna återfingo sina platser. Tyvärr blefvo ca 100 kolleger, hvarunder 50 familjefäder, utestängda.

Niitä arvoisia henkilöitä, jotka hyvántahtoisesti ovat ottaneet kerätäkseen voittoja Kuopion Kirjaltajayhdistyksen arpajaisiin, pyydetään palauttamaan listat ja kertyneet voitot t. k. 16, 17 ja 18 p. klo 1/2 8—1/2 9 ip. Kirjalt.yhdistyksen huoneustoon, Mikonkatu 17.

Pääkaupungin-pakinoita.

Vanhojen ja kokeneiden olen usein kuullut mainitsevan että „ei pidä maalata pirua seinälle, sillä saattaa se siihen ilman sitäkin ilmestyä“. Tämä varoitus olisi ollut paikallaan niille miehille, jotka tänä päivänä yhdistyksen viime kuukauskokouksessa nostivat tuon nurinpuolisen kysymyksen siitä, että yhdistys olisi lakkautettava. Kiertokirjeestä nähtyäni tämän kysymyksen, en ensin tahtonut uskoa silmiäni, vaan monen kokeen perästä en kuitenkaan saanut näitä sanoja toisiksi. Aprikoittuani asiaa sinne ja tänne, tulini viimein siihen varmaan vakaukukseen, että kysymyksen tarkoituksena lienee kai antaa tarpeellinen „niskatuupari“ niille yhdistyksen jäsenille, jotka „22-pennisiä“ liiaksi tuhlatessaan laiminlyövät yhdistysmaksujensa säännöllisyyden sekä tällätavoin lisäävät painojen muutenkin rasittavaa asiamiestointa moninkerroin, josta seurauksena on se, ettei kukaan ole halukas millään ehdolla ryhtymään mokomaan „lähetysaarnajan“ toimeen, joksi eräskin „kruunattu“ kuningas „Pitkässä“ suvaitsi heitä nimittää. Arvelin myös sitäkin, että kysymyksen nostajat olisivat luulleet tämän

olevan tehokkaan keinon muistuttamaan yhdistyksen jäseniä siitä, ettei ainoastaan jäsenmaksujen suorittaminen yksinään riitä ylläpitämään sitä virkeyttä, jota yhdistyksemme kaipaa, vaan tarvitaan siihen myös työtä ja tointa. Sillä olkootpa raaka-ainekset metsässä kuinka jyrkeviä tahansa, niin ei näistä kuitenkaan ole mitään hyötyä, jos kukaan ei ryhdy niistä pystyttämään rakennusta. Parhaan todisteen toverieni välinpitämättömyydestä olen saanut yhdistyksen kokouksissa, joissa tuskin tapaan 20:tä sen 400:sta jäsenestä sekä G:n toimitukselta saatujen tietojen perusteella, joista kävi selville, ettei löydy yhtäkään sadasta, jotka tämän vuoden aikana olisivat muistaneet sitä lehteä avustuksillaan, jota me kutsumme yhteiseksi äänitorveksi.

Koska olen varma siitä, että yhdistyksen lakkautuskysymyksen nostajilla kuitenkin on ollut hyvä tarkoitus, niin nurinpuoliselta kuin tämä kysymys tuntuneekin, niin en heitä tästä tuomitse. Mutta sen tahdon kuitenkin kiinnittää heidän mieleensä, että paljon on yhdistyksessämme vielä niitä selvempää ohjausta kaipaavia veikkoja, jotka kaikessa yksinkertaisuudessaan ovat käsittäneet tämän asian päinvastaiselta

kannalta ja näin ollen lisääntyy repijäin joukko sekä rakentajat vähenevät. Tätä todistaneesellaisekin väitteet tiliä ennen kokousta kuin: „En maksa, ennenkuin saan kuulla yhdistyksen päätöksen, josko se lakkautetaan tai vieläkö sitä jatketaan.“

*

Nykyisien tukalien aikojen tuottaman hermoheikkisuuden vallitessa tapaa porvarillisissa sanomalehdissämme enää harvoin n. k. tervettä järkeä. Näin on ainakin laita täällä pääkaupungissa. Kun kirjaltajain mustaaminen isänmaanluopioiksi on käynyt pois päiväjärjestyksestä ja järjestyneen työväestönkin sätminen epäisänmaallisiksi alkanut haiskahtaa vanhalta, niin ei enää ole muuta jäljellä, kuin että nämä arvoisat kynäritarit ovat ryhtyneet keskinäiseen tukkanuottaan, mitä törkeimmällä tavalla syyttäen toisiaan epäluulonalaisiksi kannastaan isänmaahan. Kun Uusi Suometar puhuu Hufvudstadsbladetin „oudoista teistä“, niin Hbl. vuorostaan maalaa U. S:n senaattoreineen aivan pataluhiksi. Kun taas Aftonposten ja Päivä-

*) En holländsk gulden = 100 cents = Fmk 2:10.

De olika försöken att på *icke mekanisk* väg förenkla sättningen.

(Forts. fr. n:o 54.)

Det kunde ju intressera att höra, hvad en fackman i sättmaskinkonstruktioner yttrar öfver Lagermans typotheter. Ernst Wentscher, ingenjör i tyska patentverket, säger i sin brochyr „Sättmaskinsproblemet och dess lösning“:

„..... Svensken Lagerman tror sig ha träffat det riktiga, då han låter sättaren liksom förut gripa stilen ur kasten, hos honom med bägge händerna, för att en och en kasta dem i en tratt, så att den under tratten arbetande apparatens uppgift blir att bringa stilarna i rätt läge och ordna dem till en rad. Genom en andra mycket sinnrik apparat blifva raderna af en annan arbetare, till hälften automatiskt, utslutna. Ehuru jag själf sett att apparaten arbetar förträffligt och utför hvad som utlovas, synes den mig dock ej vara ändamålsenlig; ty om sättaren nu en gång måste fatta stilen, kan han lika så gärna ställa dem i vinkelhaken som lägga dem i trattöppningen. Visserligen har han i senare fallet bägge händerna fria till att fatta stilarna, men måste i stället med hvarje hand tillryggalägga vägen till den fastsatta tratten, undre det, att han annars med vinkelhaken skynar den högra handen tillmötes. Jag tror därför, att den här af följande större trötheten i händerna reducerar användningen af dem bägge till ett minus i stället för ett plus, från den praktiska sidan sedt; så mycket mer som till skötande af utslutningsapparaten fordras ännu en arbetare.“

En uppfinning, som i mångt och mycket erinrar om typothetern gjordes 1890 af svensken John Gustafsson i Rockaway i New-Jersey, U. S. A.

Den bestod af en tvåhändt vinkelhake, som handsättningsmekanismen kallade, med hvilken en något så när van sättare skulle kunna producera 30—40 % mer än då sättningen försiggick på vanligt sätt. Den beskrifves sålunda: Den af en ställbar vinkelhake bestående apparaten, vid hvars ena ända är fästad en liten trattformad utbyggnad, anbringad medels skrufvar vid kastkanten. Tratten är å båda sidor försedd med uppstående gaffelformade härfarmer. Så snart nu handen närmar sig tratten med en stil tillbakaskjutes härfarmen af lillfingret. Nu börjar en liten mekanism arbeta, som har till ändamål att närma stilarna till hvarandra. Genom att beröras af en liten fjeder vändes näml. stilen så länge tills signaturen kommer i den riktiga ställningen. Så snart en rad är nära full, rin-

ger en klocka och sättaren har att sluta ut raden. Apparaten lär ännu vara i bruk å några New-York-officiner.

En frappt likhet med Lagermans typotheter visar „universalsättningsapparaten the Chadwick Typesetter“ som föres i marknaden af New-York-firman Maguire & Banius och kostar 300 dollars. Den lär för sin enkla konstruktion skull vara lätt att sköta och ej ha benägenhet att krångla. Den lär kunna producera dubbelt så mycket som vid vanlig handsättning.

Den nyaste hjälpredan vid sättning är den af normannen Elias H. Hofgaard *) konstruerade apparaten (patent uttaget i Tyskland 1896).

Senor Pedro Perciro y Albizu i Madrid uttog den 3 aug. 1883 ett tysk patent på en apparat för snabbsättning. Denna apparat är en af de mest invecklade som konstruerats och har sig svårt att beskrifva. Den har antagligen aldrig kommit längre än på papperet och skulle nog i praktiken verka motsatsen mot sättningens förenklade.

Inom typografien kanske mer än i andra yrken hafva vi mest under tidernas lopp efterleva stränga tekniska föreskrifter, regler och lagar mot hvilka ingen fick bruta, som ville hålla på sitt rykte som fackman. Den som, vid en titel t. ex., icke noga höll på harmonien mellan raderna, eller vid val af stilar icke strängt höll på skuggor och mjuka linier eller icke pinsamt noga utslutade en form på midten, kunde räkna på, att bli utsatt för löje som fackman och skulle betecknas som fuskare i all sin tid. Då fick med ens genom präktiga amerikanska satsprof den fria riktningen insteg hos oss. Den kom och drog med sig både det goda och onda. Den stockkonservativa typografen skakade på hufvudet åt nyheterna, detta högförräderi mot verklig boktryckerikonst och spådde att konstens tid snart var tilländalupen. Trots allt motstånd fick dock den nya riktningen fler och fler anhängare.

(Forts.)

Pristäflan i accidenssättning.

Som våra läsare torde erinra sig erbjöd hrr W. C. Fabritius & Söner i Kristiania fackmän inom Sverige, Norge, Danmark och Finland till deltagande i en pristäflan i accidenssättning. Arbetet bestod af ett brefhufvud samt en titelsida med uppgifven text, utfördt i högst fem färger. Efter det prisdömarne granskadt de insända profverna ha dessa förenat sig om belöandet af följande:

joukko on vakavin. Ja tämän joukon löydämme me tuon paljon moititun ja paljon kiitetyin sanomalehti „Työmiehen“ kantalaisissa.

*

Oletko, hyvä ystäväni, koskaan maistanut oikein perinpohjaisen nolatuksi tulemisen karvasta kaneliparkkia? Oletko kokenut, kuinka mitättömän pieneksi ihminen itsensä silloin tuntee, kuin nykyisen yhteiskunnan kehittämän itserakkauten ja kunnianhimon valtaamana luulee kohonneensa kunnian korkeimmille kukuloille, mutta kuitenkin yhtäkkiä lyödään maahan kuin likomärkä nahkatakki? — Jos et ole, niin kerron sinulle pienen välinäytöksen omista elämäkokemuksistani, koska luulen tämän olevan opiksi ei ainoastaan minulle, vaan myöskin muille saman kohtalon alaisille. Etukäteen ilmoitan kuitenkin, että nämä eivät ole jokapäiväisiä herkkupaloja, sillä maailmankoulun tarkkaavana oppilaana sekä etevien opettajien johdolla olen saanut joltisesti perinpohjaiset tiedot nolausbasillin vastustamisesta.

*) Hofgaard är direktör för ett döfstuminstitut i Hamar i Norge och har förut i förening med en hr Hansen upfunnit en skrifmaskin för blinda.

1:sta pris: 100 kr. hr Chr. Riis Kristiania; 2:dra pris: 50 kr. hr Emil Packalén, Helsingfors, Hufvudstadsbladets nya tryckeri; 3:dje pris: 30 kr. hr E. Lundqvist, Köpenhamn; 4:de pris: 20 kr. hr Emil Lehtfeldt, Helsingfors, Hufvudstadsbladets nya tryckeri.

Tvänne pris har alltså kommit Finland till del och bägge inom ett tryckeri i hufvudstaden.

Från förbundsområdet. Liiton alalta.

— **Helsinki.** H:gin Kirjaltajyhdistyksellä oli kuukausikokous sunnuntaina syyskuun 16 p:nä. Suutarien lakkokomitealta tulleen avunpyynnön johdosta päätettiin antaa toimikunnan ottaa selko siitä josko sanottua lakkoa vielä jatkuu, jossa tapauksessa ryhdyttäisiin listakeräykseen. Tätä päätöstä vastaan ilmoitti eräs kunnianarvoisa yhdistyksen jäsen vastalauseensa.

Keskusteltiin sitten yötöyön poistamisesta. Tähän kysymykseen oli hankittu pohjustus, jossa asiallisella tavalla tuotiin ilmi yötöyön haitallisuudet. Pitemmän keskustelun jälkeen päätettiin kysymys panna toistaiseksi pöydälle ja lähemmin katsella uuden tariffin vaikutusta yötöyöhön nähden.

Ohjelmassa oli sen jälkeen kysymys Työmiehen kannasta. Yhtä jäsentä lukuunottamatta sanoivat toiset olevansa tyytyväisiä Työmiehen tähänastiseen kantaan. Toivomuksena lausuttiin että samaan suuntaan toimitettu ruotsinkielinenkin työväenlehti saataisiin perustetuksi.

Vaikka yhdistys ei kolmeen kuukauteen ollut pitänyt kokouksia ja tämä siis oli ensimmäinen tänä syksynä, oli jäseniä koolla kaikkiaan vain 30.

—m—

Notiser. Uutisia.

— **Dödsfall.** Den 17 september afled i Åbo boktryckerikonstförvandten K. G. Westerlund, i sitt 65 år. Westerlund, som var född i Åbo år 1836, antogs år 1851 till lärling vid tryckeriafdelningen i J. W. Liljas boktryckeri i Åbo, där han 1856 blef förklarad för tryckarekonstförvandt. Därefter öfvergick han till sätteriafdelningen vid samma tryckeri, där han sedan dess fortfor till sin nu inträffade död att såsom sättare arbeta. Då sagda tryckeri från 1864 års början öfvergick till firman G. W. Wilén & Co, följde äfven Westerlund med.

Asia oli näet sellainen, että minulle, kuten yleensä muillekin kuolevaisille, sattuu nimipäivä kerran vuodessa. Päivää ennen kuulin kirjaltajain laulajain keskuudessa salaista kuisketta siitä, että he varustautuvat noille tavanmukaisille kunnia-tervehdyksille. Itserakkauten kutkuttamana palkkähti päähäni, että mitähän, jos minäkin joudun osalliseksi tästä jalosta kunniaista. Varmuuden vuoksi hankin kotiin pullon varojeni mukaista holipompelia ja paketin ehta „kauka-alaisia“. Koska „Matti“ ilmestyi kukkarooni, niin jouduin pulaan millä saada frakkini „tampista“, vaan suuri kekseliäisyyteni minut kuitenkin tästä pelasti.

Kun kaikki oli valmiina sekä huonetoverilta lainamani maniska — aamulla esiintyvän mahdollisen kiireen välttämiseksi — jo illalla asetettu henkitorveni ympärille, niin laskeuduin hurskaalla mielellä levolle. Nämä ovat niitä salaisia mielentiloja, joihinka ihminen usein vaipuu ja joita tavallisesti ei toisille uskota, vaan koska ulkoapäin tuleva osanotto mielenliikutukseeni saattaa antaa sille huojennusta, niin olen valmis jakamaan osansa siitä muillekin.

Niin. Juhlallisien mielikuvituksen valtaamana nukahdin ja näin unta kuinka koko kirjaltaja-

lehti pistävät paitansa pyykkiin, niin tuskin löydämme epäisänmaallisempia lehtiä, kuin nämä. Jos en olisi ollut Fennian hotellissa tilaisuudessa toimittamaan „portierin“ tointa näille riitapukareille heidän yhteisissä sampanjakemuissaan, niin tosiaan luulisin heitä pahimmiksi verivihollisiksi. Asia on kuitenkin aivan päinvastoin; sillä parempia ystävyksiä en luule maailmassa löytyvän, kuin juuri nämä ammattiveljet ovat. En vielääkään saata olla kyyneliä vuodattamatta muistellesani niitä sydämeen käypiä sanoja yksimieli- ja kaksikielisydestä, joita mieltäylentävän nesteen vaikutuksesta lausuttiin juuri tällaisen sanomalehtien tukkanuotallaolon jälkeen.

Ikävänä puolena tässä leikkisodassa on kuitenkin se, ettei tällätavoin harhaan johdettua sanomalehtien suurta lukijakuntaa ole autettu tilaisuuteen Fenniassa saamaan yksimielisempää pohjaa isänmaallisuudelleen, sillä nyt he ovat aivan hapuilevalla kannalla. Jos tanssii H:bl:n pillin mukaan, niin saa Suomettarelaiset niskoilleen; jos taas survaudutaan Aftonpostenin isänmaallisuuteen, niin ovat kaikki muut lehdet vastassa. Näin ollen en tiedä muuta pelastavaa kemoa, kuin että etsimme tukea sieltä, missä

I inemot 50 år har W. sálunda varit anstald vid detta tryckeri och under denna lánge tid utmárkt sig sásom en mycket pálitlig och ordentlig typograf. I omkring 26 ár har W. varit ombrytare vid tidningen Sanomia Turusta, hvilket várf han skótt med aldrig svikande interesse och stor sakkánmedom. Westerlund belónades ár 1897 för sin punktlighet och sitt nit med k. f. hushállningssállskapets mindre silfvermedalj, hvarjámte han var en följd af ár ledamot uti Typografernas i Åbo Understödsförenings direktion.

*

Den 23 sept. afled äfven i Åbo typografen August Stenman i en ålder af 49 ár.

— **I anledning af Nya Pressens indragning** blefvo större delen af dess personal uppsagd till flyttning inom fjorton dagar eller med andra ord vara lediga från sina platser den 1 oktober. Emot denna uppsägning skulle naturligtvis ingenting vara att anmärka, ty detta var ett verk af tryckeriets aktionärer som faktorn hade fått i uppdrag att värkställa, om icke härvidlag begåtts en hänsynslös orättvisa mot en del af personalen. Så blefvo t. ex. tvánne elever, hvilka varit i läran icke mindre än fyra (4) ár också uppsagda. Detta förfaringsätt är särdeles anmärkningsvärdt redan därför, att principaldelegationen vid tariffens genomförande i våras med hand och hjärta lofvade, att själfva taga om eleverna och synes det oss därför litet egendomligt, att sedan ett halft ár härefter principalerna orättvist behandla sina elever. Mánne icke boktryckarföreningen kunde taga denna fråga under diskussion på det missförhållanden af antydd art för framtiden kunde undvikas.

Våra läsare torde ännu hafva i färskt minne, hurusom en tidningsställare vid sagda tidning, som i 17 års tid varit anstald som textsättare helt plötsligt blifvit förflyttad på civilt och hafva klander öfver detta också till och med af personer utom yrket gjorts. Man hade redan trott förföljelsen nu varit slut, men så tyckes icke varit fallet, ty han blef också i likhet med öfriga tidningsättare uppsagd till flyttning, som det hette i brist på arbete, ehuru det nog fanns plats åt yngre, som fingo kvarstå dels på beräkning, dels på månadslön.

Till sist kunna vi ännu annotera ett par enstaka fall. Tryckeriets faktor tillkännagaf åt älsta maskinmästaren, hvilken varit i affären omkr. 17 ár, att hans lön numera skulle minskas med 30 mark i månaden. Maskinmästaren anmärkte, att detta var ett egendomligt förfaringsätt, ty han hade i stället väntat, att sásom fallet plägar vara annorstädes, att lönen

skulle höjas, men här tyckes förhållandet vara alldeles motsatt. Faktorn genmálte härtill, att lönen först går uppåt till en viss höjdpunkt, hvarifrån detsamma sedan börjar gå tillbaka. Utaf bokbindaren å tryckeriet minskades lönen med 20 mark d. v. s. från 110 till 90 mk. Om detta skett med tryckeriets principalers samtycke är oss obekant. I sammanhang härmed uttala vi den förhoppning, att den tid icke skall vara altför aflägsen, då våra typografer anse det vara en skam att arbeta å ett sådant tryckeri, där all rättvisa och aktning mot arbetarne kullkastas och hvarest endast enváldssystemet härskar. X.

— **En vacker bröllopsgåfva** hafva tvánne arbetare anstaldade vid Tilgmans officin fått emottaga, bestående af en dyrbar kaffeservis af silfver med inskription: „Till Anna och Karl Wahlroos från tacksamma principaler 1916/90“.

— **Nordisk Boktryckarekonst** N:o 7 har utkommit med varierande innehåll samt tvánne smakfulla konstbilagor.

— **Hvad tidningsindragningar kosta.** „Viipurin Sanomats“ fyra månader lánge indragning har för bladet medfört en förlust af omkring 20,000 mark.

— **Uuden kirjapainon perustamisesta Haminaan** ei, kuten F. T. tietää, tulekaan tällä kertaa mitään.

— **Kirjaltajain kaupunki.** Kirjaltajainyhdistys Kristianiassa Norjassa on ostanut maatilan 147,000 markan hinnasta. Aikomus on jo tänä vuonna rakentaa 20 vähempää rakennusta, joihin kuuluu maaosansa, aiotut latojain perheille. Perhe, joka 12 vuoden kuluessa on suorittanut 3,500 markkaa, tulee huoneen omistajaksi.

— Maatila on kohtalaisen suuri, niin että luullaan aikain kuluessa siitä muodostuvan vähäinen kirjaltajain kaupunki.

— **Lärlingstariff-frågan i Sverige.** Boktryckareföreningens styrelse har aflåtit skrifvelse till förbundsstyrelsen, innehållande Boktryckaremötets beslut i denna fråga, hvilket icke är afsevärdt afvikande från komiterades förslag, och skola de båda organisationsstyrelserna i dagarna sammantráda för träffandet af slutligt aftal.

— **Albert Bonnier †.** Den äfven hos oss kände veteranen bland boktryckare och bokförläggare Albert Bonnier i Stockholm har slutat sina dagar. Den 26 juli afled han lugnt och stilla efter någon kortare tids aftynande, nära 80 ár gammal. På B:s begrafningsdag utbetalade hans sterbhus inemot 8,000 kr. till

hiukan syrjään. Mutta tässápä tulinkin aika lailla nolatuksi. Tuntui aivan kuin olisi kaadettu saavillinen jääkylmää vettä niskaani. Sillä juuri kuin kirjaltajat pääsivät tuohon kohtaan laulussa, jossa on sanat: „Du, som makten hafver“, niin ilmestyi toisella puolen katua olevan akkunan ääreen todellakin mahtia omaavan näköinen, — noin 180 kilon painoinen — kapakkaparuuna. Puhe hänellä ei ollut pitkä, mutta sen sijaan vaikuttava. Se kuului: „Herat ovat hyvät ja astuvat sisään tuutingille!“ On kerrottu, että pieni naukku ennen laulua puhdistaa kurkun ja antaa virkeyttä äänelle; mutta sitä en olisi uskonut, että se jo pelkässä mielikuvituksessa saattaa tehdä saman vaikutuksen; sillä tuskinpa kirjaltajat koskaan ennen ovat esittäneet raikkaampaa laulua, kuin tämän puheen jälkeen.

Nähdessäni tämän liittomme kieltolokia puolustavan tukevimmän pylvään edessäni, tulin täysin piirtein huomaamaan oman mitättömyyteni. Lohdutan itseäni kuitenkin erään filosofin sanoilla, että „oman mitättömyytensä tunne on viisauden alku“. Ja niin tämäkään ei ollut minulle muuksi kuin terveelliseksi opiksi.

Sakeus.

personalen å den aflidnes boktryckeri, fördelade i olika poster efter den längre eller kortare tid vederbörande haft anställning å tryckeriet.

— **Boerkriget** har för det typografiska facket i England medfört stor arbetslöshet. Typograforganisationen i London har under de sista 6 månaderna haft flere arbetslösa än under de sista 6—7 åren.

— **En internationell Gutenbergsförening** stiftades den 26 juni innevarande år å det kurfurstliga slottet i Mainz, medan en mängd lärde män från skilda orter där voro samlade med anledning af Gutenbergsjubileets firande därstädes. Det ingår i denna förenings arbetsplan att i så vidsträckt mån som möjligt anställa särskilda förtroendemän å olika orter med uppgift att för det i Mainz nyanlagda Gutenbergsmuséet samla lämpligt material äfvensom att värfva nya ledamöter i föreningen, hvarigenom denna skulle varda i stånd att kraftigt bidra till muséets utveckling och underhåll. Tills vidare kommer detta museum, hvilket närmast afser att blifva den *historiska forskningen* på boktryckarkonstens område till gagn och således icke skall konkurrera med redan befintliga yrkesmuséer för praktiskt ändamål, att inrymmas inom stadsbibliotekets lokaler i det kurfurstliga slottet. Man har emellertid redan satt i gång en insamling för erhållande af medel till egen byggnad åt muséet och hyser godt hopp, att en sådan inom jämförelsevis få år skall kunna komma till stånd.

— **Ett sällsynt jubileum** har i år kunnat firas af en sättnare vid namn Krüger i Leipzig. Han har nämligen icke blott i 50 år haft anställning hos samma firma, Hirschfelds boktryckeri, utan skall äfven under hela denna tid hafva varit sysselsatt med sättning å ett och samma arbete, nämligen Grimms tyska ordbok.

— **Tysklands maskiner på världsutställningen** i Paris synas vinna allmänt erkännande sásom i flere afseenden de förnämsta på sitt område. I allt vittna de om det verkligt betydande uppsving den tyska industrien ernått under senare årtionden. Flere stora maskinfirmer täfla för öfrigt sinsemellan, och en af de förnämsta är firman *Karl Krause* i Leipzig, som uppställt och håller i verksamhet icke mindre än elfva olika maskiner af skilda konstruktioner, men alla afsedda att i en eller annan form tjäna den moderna bokindustrien, sásom en väldig kalender med 12 valsar, åtskilliga skärmaskiner för papp och papper med patenterade, synnerligen praktiska konstruktionsdelar, en likaledes patenterad prägepress, „Non plus ultra“ benämnd, med hvilken man kan uppnå det förvånansvärda resultatet af 12 till 18 tusen prägetryck per dag, kombinerade skär- och ritsmaskiner för kartongfabrikation, stansmaskin, hörnrundningsmaskin m. m.

Paikanvälitystoimisto

Raitis ja säännöllinen latoja haluaisi johtajan tai latojan paikkaa maaseutukirjapainossa. Taitava myöskin kaksinkertaisessa kirjanpidossa. Lähemmin Liiton paikankväl. toimistossa, Annankatu 24.

Raitis ja säännöllinen konepainaja haluaisi heti tai tuonempana painajan paikkaa eli jotain muutakin painoissa löytyvää satunnaista tointa. Lähemmin Liiton paikankväl. toimistossa, Annankatu 24.

A. J. Jakobsson.

Jokaisen jäsenen kunnianasia on säännöllisesti suorittaa maksunsa.

Helsingissä 1900.

J. Simeliuksen perillisten kirjapaino osakeyhtiö.

kunta suurine kukkakorineen, kandelabereineen ja hopeaisine serviiseineen oli kerääntynyt akkunani alle. Eniten huomiotani puoleensa vetivät kaupungin faktorit, jotka tulivat pyytämään anteeksi sitä hairahdustaan, että he viime talvena luopuivat liitosta kirjaltajien muka epäisänmaallisuuden takia. Ja juuri kun eräs näistä faktoreista, — jonka 25-vuotisjuhlapäivänä yhdistyksen laulukunta kesällä kävi sävelillään osoittamassa kunnioitustaan, — kohotti äänensä anteeksi-pyyntöön, niin heräsin laulukunnan esittämiin „O Gud, som styrer folkens öden“in hurmaaviin säveliin. Ylevien aatteiden valtaamana suunnittelin päällepukiessani puhetta ja juhlallisen mielialan pusertamat kyneleet silmissä avasin akkunan esittäkseni pienen persoonani kunnioitetuille ammattiveljille. Mutta, mikä ihme! — — Olin vähällä putoa —! — Tosin Helsingin kirjaltajayhdistyksen laulukunta esiintyi akkunani alla, vaan sellaisessa asennossa, jota ainakin ennen vanhaan kutsuttiin suoraksi hävyttömyydeksi. Koska en ole nykyajan laulajia, ja näin ollen en tunne kaikkia mahdollisia laulun temppeuja, niin otaksuin, että tämä asento oli äänivarojen paisuttamiseksi, ja silloinhan saa muodollinen häveliäisyys astua